

HVAD OPTAGER FORSKEREN?

Den ensomme forsker i elfenbenstårnet hører fortiden til. I dag skal forskerens viden ud i verden til dem, den berører. Men hvad berører forskeren? Asterisk stiller i hvert nummer spørgsmålet til en forsker – denne gang til **Venka Simovska**.

KAMPEN MOD DEN ULIGE SUNDHED

Gode råd om gulerødder, løbeture og søvn er ikke nok, hvis vi vil fremme børns sundhed og trivsel. **Vi har brug for et nyt syn på sundhedsfremme**, der i højere grad bygger på børnenes egne handlemuligheder, lyder det fra **VENKA SIMOVSKA**, der står i spidsen for Aarhus Universitets forskningscenter om sundhedspædagogik.

Fortalt til VIBE MIDDELBOE

DEN ULIGE SUNDHED GÅR I ARV

Sundhed er en af de største samfundsmæssige udfordringer i dag. Vi ser en stigning i overvægt, mentale sundhedsproblemer og såkaldte 'livsstilssygdomme'. Problemet er, at sundhed ikke er ligeligt fordelt. Uligheden går i arv, også når det gælder sundhed og trivsel. I dag er mønstret, at hvis man er ressourcervag

på den ene eller anden måde, så er man også henvist til at leve et mindre sundt liv – med flere sygdomme og lavere trivsel. Noget af det, der driver mig som forsker i sundhedspædagogik, er, at jeg gerne vil være med til at mindske den uretfærdighed.

Læger og andre sundhedsvidenskabelige fagfolk er typisk dem, man forbinder med medicinsk behandling og forebyggelse. Men når det handler om sundhedsfremme og trivsel, har pædagogikken en vigtig rolle at spille. Et godt sted at sætte ind er skolen. Det er ifølge folkeskoleloven en af skolens opgaver at klæde vores børn på til at tage ansvar for

KONFERENCER OM BØRNS SUNDHED, KOST & MOTION

Er du interesseret i at vide mere om aktuel sundhedspædagogisk forskning?

7.-9. oktober

Den europæiske konference *Equity, Education and Health* afholdes den 7.-9. oktober 2013 – også i Odense. Læs mere på www.schools4health.dk

10. oktober

Konferencen *Sundhedspædagogik og -undervisning i skolen* holdes i Odense den 10. oktober 2013. Læs mere på www.ucsyd.dk/sund2013

deres livsstil og sundhed og at styrke deres aktive deltagelse i forhold til fælles udfordringer inden for sundhed. Men det har vist sig at være en svær opgave for skolerne.

NYT SYN PÅ SUNDHEDS- FREMME

Man har i mange årtier undervist i sundhed i skolen ved at formidle faktuel viden, som eleverne efterfølgende selv skulle omsætte til praksis i deres hverdag. Børnene er for eksempel blevet informeret om, at grøntsager og frugt er sundt, og de har hørt, hvorfor motion er vigtig. Det er en lidt forældet pædagogisk metode, hvor barnet ses som en, man bare skal fylde viden på. Det er også en individualiseret tilgang, fordi det er op til barnet selv at omsætte denne viden om kost og motion til ændringer i sin livsstil, uden at man tager højde for barnets sociale kontekst.

Selvfølgelig har individet også et ansvar for sin egen sundhed, men alle har ikke de samme betingelser for at påtage sig det ansvar. Samtidig viser forskningen, at læring bliver mere dyb og personligt forankret, når man handler, mens man lærer – gerne i hverdagslignende situationer. Derfor giver det god mening med en

tværfaglig, inddragende og handlingsorienteret sundhedspædagogik, hvor der indgår viden fra såvel pædagogik som samfundsvidenskab.

For eksempel er det vigtigt, at skolen styrker børnenes forståelse af og erfaring med, hvordan de kan påvirke og forandre omgivelserne og betingelserne for at kunne leve et sundt liv. I en by i Holland henvendte en række elever sig for eksempel til borgmesteren, og det lykkedes dem at få lavet en legeplads, der kunne inkludere børn fra forskellige sociale lag. Men det kan også være i mindre skala, som for eksempel at eleverne via elevrådet eller forældrebestyrelsen får afskaffet sodavandsautomaten, får indført et større udbud af sund mad i kantinen eller får nogle sjovere og mere indbydende idrætsfaciliteter på skolen.

POLITISKE MÅL BLIVER 'LOST IN TRANSLATION'

I AU Ideas pilotcenter *Forskning i sundhedsfremmende og bæredygtig skoleudvikling* har vi netop undersøgt, hvad der sker med de politiske mål om sundhedsfremme, der bliver fremsat af internationale organisationer som eksempelvis WHO, på deres vej gennem det politiske system og uddannelsessystemet. De bliver først omsat til nationale mål, og derefter bliver de gjort til mere eller mindre forpligtende retningslinjer i skolens curriculum. Og sidenhen bliver de igen fortolket af den enkelte lærer. Men hvor meget af det ender egentlig som viden, kompetencer og ændret adfærd hos eleven?

Vores forskning viser, at der sker en omfattende transformering af de oprindelige politiske hensigter undervejs fra globale retningslinjer til lokal praksis. Målene bliver fortolket i flere led, og det viser sig, at meget forandres eller går tabt. Vi kalder det 'lost in translation'.

De nationale mål for sundhedsfremme i skolen, Faghæfte 21, anbefaler eksempelvis, at man i skolen arbejder med et bredt og positivt sundhedsbegreb – et begreb, der både rummer fravær af sygdom og betoner trivsel og livskvalitet. Men når man i skolen arbejder med sundhedspædagogik, er fokus ofte på, hvordan man undgår sygdom ud fra en fast defineret forståelse af en 'sund livsstil'. Her reducerer man ofte sundhedsfremme til aktiviteter, der handler om sund kost og fysisk aktivitet. Ideen med sundhedspædagogik er også at udvikle og styrke kompetencer knyttet til sundhedsfremme og ikke blot at få sundere børn.

Noget af det, der »går tabt i oversættelsen«, forsøger vi at råde bod på i et nystartet EU-

SHAPE UP

Hvor mange sukkerknalder er der i en cola? Billederne stammer fra to internationale forskningsprojekter, som Venka Simovska har ledet: Young Minds og Shape Up.

NYT FORSKNINGS-PROJEKT OM SUNDHEDSPÆDAGOGIK

I **Danmark** er sundhed et obligatorisk, tværgående emne i folkeskolen. Ministeriet for Børn og Undervisning har udarbejdet et faghæfte med en række fælles mål, men det er op til den enkelte lærer at integrere emnet på tværs af fag og klassetrin. Det har vist sig ikke at have den ønskede effekt, så der er brug for at tænke nyt. Nu vil 15 europæiske lande, herunder

Danmark, afprøve et antal tværfaglige, sundhedspædagogiske forløb, hvor fokus er på at give eleverne erfaring med, at de selv kan påvirke deres betingelser for et sundt og godt liv via de demokratiske processer. Hvis det bliver en succes, vil europæiske lærere blive tilbudt efteruddannelse i metoden. Projektet er finansieret af Europa-Kommisjonen.

finansieret projekt, hvor 45 kommuner i 15 europæiske lande skal afprøve nogle særligt udviklede tværfaglige, sundhedspædagogiske forløb i et antal af deres skoler og lokalsamfund. Disse forløb vil efterfølgende blive evalueret, og forhåbentlig vil de blive implementeret i større skala i hele Europa. Det er i hvert fald målet.

Forløbene bygger på en handlings- og deltagelsesorienteret tilgang til sundhed. Det vigtige er, at børnene opnår den erfaring, at de kan gøre noget selv for at forbedre mulighederne for, at alle kan blive sundere. Gennem handling og deltagelse udvikler børnene sundhedsfremmende kompetencer, som de kan tage med sig videre i livet. Det er mit ydmyge håb, at det kan være et lille skridt på vejen til at skabe mere lige adgang til sundhed og trivsel – med det resultat, at vi alle bliver sundere i fremtiden. ■

VENKA SIMOVSKA

Professor MSO og leder af AU Ideas pilotcenter *Forskning i sundhedsfremmende og bæredygtig skoleudvikling (Schools for Health and Sustainable Development)* samt leder af forskningsprogrammet

Læring for omsorg, bæredygtighed og sundhed (LOBS) ved Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet.

Læs mere på www.shs.au.dk og www.edu.au.dk/lobs